

KOLEGIALNE HOSPITACIJE KOT ORODJE ZA GRADNJO STROKOVNE UČEČE SE SKUPNOSTI NA ŠOLI V OKVIRU PROJEKTA IP 5.0

¹Julija Flogie

¹Osnovna šola Rada Robiča Limbuš, Slovenija

Povzetek

Ključne besede:

kolegialne hospitacije,
učeca se skupnost,
inovativna pedagogika,
profesionalni razvoj,
refleksija

Keywords:

peer
observation, learning
community, innovative
pedagogy, professional
development, reflection

Copyright: © 2025

Avtorji/The author(s). To
delo je objavljeno pod
licenco Creative Commons
CC BY Priznanje avtorstva
4.0 Mednarodna.

Uporabnikom je dovoljeno
tako nekomercialno kot
tudi komercialno
reproduciranje,
distribuiranje, dajanje v
najem, javna priobčitev in
predelava avtorskega dela,
pod pogojem, da navedejo
avtorja izvirnega dela.

[\(https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)



Prispevek obravnava vlogo učeče se skupnosti in kolegialnih hospitacij pri strokovnem razvoju učiteljev naše šole, ki sodelujejo v projektu Inovativna pedagogika 5.0. Tradicionalni modeli usposabljanja pogosto ne omogočajo trajnega prenosa znanja v prakso, medtem ko učeče se skupnosti spodbujajo sodelovanje, refleksijo in izmenjavo izkušenj. Namen raziskave je bil raziskati vpliv kolegialnih hospitacij na strokovno rast učiteljev in razvoj sodelovalne kulture. Cilj raziskave je bil analizirati učinke kolegialnih hospitacij na gradnjo učeče se skupnosti projektne skupine ter ugotoviti, kateri dejavniki pomembno vplivajo na njihovo uspešno izvajanje. Raziskava je temeljila na anketiranju učiteljev, ki sodelujejo v projektu. Rezultati kažejo, da kolegialne hospitacije prispevajo k višji stopnji refleksije, strokovnem sodelovanju, večji odprtosti za inovativne pristope, razumevanju načrtnega razvoja digitalnih kompetenc in temeljnih znanj računalništva in informatike ter predvsem medsebojnemu zaupanju. Raziskava potrjuje, da kolegialne hospitacije pozitivno vplivajo na profesionalni razvoj učiteljev, vendar njihov vpliv še ni v celoti razširjen na ves kolektiv. Ključni izziv ostaja, kako dobre prakse učinkovito prenesti na celoten kolektiv in zagotoviti trajnostni razvoj učeče se skupnosti tudi po koncu projekta Inovativna pedagogika 5.0 ter ugotoviti, kako vplivajo na izboljšanje dosežkov učencev.

PEER OBSERVATION AS A TOOL FOR BUILDING A PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY AT SCHOOL WITHIN THE IP 5.0 PROJECT

Abstract

The paper explores the role of the learning community and peer observation in the professional development of teachers at a school participating in the Innovative Pedagogy 5.0 project. Traditional

training models often do not allow for sustainable knowledge transfer into practice, while learning communities promote collaboration, reflection, and exchange of experiences. The study aims to analyze the impact of peer observation on the development of a learning community of the project team and to determine which factors significantly impact their successful implementation. The study was based on a survey of the teachers involved in the project. The results show that collegial observations contribute to a higher level of reflection, professional collaboration, greater openness to innovative approaches, understanding of the planned development of digital competencies and RIN core competencies, and mutual trust. Research confirms that peer observation positively impacts teachers' professional development, but its impact is not yet fully transferable to the whole team. The key challenges remain how to effectively transfer good practices to the entire team, ensure the sustainable development of the learning community after the conclusion of the Innovative Pedagogy 5.0 project, and identify how they affect the improvement of pupils' achievements.

1 UVOD

Koncept učeče se skupnosti, ki temelji na sodelovanju, izmenjavi izkušenj in skupnem strokovnem razvoju učiteljev, postaja ključni dejavnik za izboljšanje kakovosti poučevanja in učnih dosežkov učencev. Tradicionalni modeli usposabljanja, ki temeljijo na zunanjih seminarjih in individualnem izobraževanju, pogosto ne omogočajo trajnega prenosa znanja v pedagoško prakso. Kot učinkovitejši pristop k strokovni rasti učiteljev se vse bolj uveljavljajo učeče se skupnosti, ki temeljijo na sodelovanju in izmenjavi izkušenj v kolektivu. Eden izmed pristopov, ki lahko prispeva k vzpostavljanju in krepitevi takšne skupnosti, so kolegialne hospitacije. Cilj tega članka je analizirati vlogo in učinke kolegialnih hospitacij kot orodja za strokovni razvoj učiteljev in gradnjo učeče se skupnosti na naši šoli v okviru projekta Inovativna pedagogika 5.0 (IP 5.0).

Obstoječe raziskave na področju profesionalnega razvoja učiteljev (Bone in Mršnik, 2022; Lemut Bajec, 2024; Sentočnik, 2018; Stojin, 2020; Vičič Krabonja idr., 2024), ki jih navajamo v prispevku, poudarjajo pomen distribuiranega vodenja, pri katerem učitelji aktivno prevzemajo vloge v procesih odločanja in izboljševanja prakse. Ta pristop omogoča prehod od skupine posameznikov k sodelovalni kulturi in nato k učeči se skupnosti. Skupno načrtovanje, analiza poučevanja in evalvacija postajajo temelji

profesionalne rasti učiteljev, kar prispeva k dolgoročni kakovostni preobrazbi šolskih ustanov.

Namen prispevka je predstaviti, kako kolegialne hospitacije vplivajo na profesionalni razvoj učiteljev ter kako lahko prispevajo k oblikovanju močnejšega sodelovanja in skupnega strokovnega učenja na naši šoli. Raziskava je temeljila na metodi anketiranja učiteljev, ki sodelujejo v projektu in so s pripravo kolegialne hospitacije oz. udeležbe na njej pridobivali nova znanja, delili svoja opažanja ter skupaj evalvirali lastno pedagoško prakso ter kvalitativne analize evalvacije učnih ur po izvedbi. Ugotovitve raziskave kažejo, da so kolegialne hospitacije v okviru projekta Inovativna pedagogika 5.0 na naši šoli, ki jih pred tem nismo načrtno izvajali, pomembno prispevale k oblikovanju učeče se skupnosti in pozitivno vplivale na delo učiteljev, ki sodelujejo v projektu, saj so omogočile poglobljeno refleksijo, izmenjavo izkušenj ter vzajemno strokovno podporo. Prispevek je namenjen strokovnim delavcem v vzgoji in izobraževanju, ki si želijo razvijati in krepiti svojo učečo se skupnost ter v svojo prakso uvajati metode, ki spodbujajo sodelovanje in profesionalni razvoj strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju.

2 GRADNJA STROKOVNE UČEČE SE SKUPNOSTI

2.1 UČEČA SE SKUPNOST

Pomen učečih se skupnosti za trajnostni razvoj pedagoške prakse in profesionalno rast učiteljev poudarjata tudi vodji projekta Inovativna pedagogika 5.0, dr. Andrej Flogie in Maja Vičič Krabonja (Vičič Krabonja idr., 2024). Tradicionalni modeli usposabljanja pogosto ne omogočajo prenosa znanja v prakso, medtem ko učeče se skupnosti zagotavljajo strukturirano sodelovanje in refleksijo. V okviru raziskovalno-razvojnega projekta Inovativna učna okolja podprta z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo sta razvila model učeče se skupnosti_IP (US_IP), ki sistematično vključuje učitelje v učne skupnosti. Raziskava je pokazala, da učitelji, vključeni v model US_IP, pogosteje uporabljajo pedagoške pristope podprte s sodobno digitalno tehnologijo in so bolj pripravljeni na sodelovanje. Učeče se skupnosti neposredno vplivajo na spremembe v pedagoških pristopih, predvsem na področju digitalne transformacije in razvoja kompetenc 21. stoletja. Model US_IP temelji na petih nivojih, ki segajo od šolskih skupnosti do nacionalnih strokovnih mrež. V raziskavi, izvedeni na 75 osnovnih in srednjih šolah, so učitelji, vključeni v US_IP, pokazali večjo uporabo strategij, kot so problemsko učenje, kritično mišljenje in digitalna tehnologija. Starejši učitelji so redkeje vključeni v neformalne učne skupnosti, medtem ko mlajši aktivno sodelujejo v digitalnih

mrežah. Avtorja zaključujeta, da je model US_IP učinkovit pri izboljšanju profesionalnega razvoja učiteljev in kakovosti poučevanja. Nadaljnji razvoj zahteva dolgoročno podporo institucij, širjenje mreženja in prilagoditev modela različnim šolskim skupnostim. Ugotovitve potrjujejo, da lahko profesionalne učne skupnosti pomembno prispevajo k inovativnim pedagoškim praksam in izboljšanju učnih dosežkov učencev.

Distribuirano vodenje kot ključno strategijo za preoblikovanje šolskih kolektivov v učeče se skupnosti preučuje dr. Sonja Sentočnik (Sentočnik, 2018). Tradicionalni hierarhični modeli vodenja se v izobraževalnem kontekstu pogosto izkažejo za neučinkovite, saj učitelji kot ključni akterji sprememb nimajo zadostnega vpliva pri njihovem oblikovanju. Distribuirano vodenje ponuja alternativo s porazdelitvijo vodstvenih nalog med učitelje in druge strokovne delavce, s čimer krepi organizacijsko zmožnost šole. Avtorica poudarja, da se vloga ravnatelja v takšnem modelu ne zmanjšuje, temveč postaja kompleksnejša. Ključni element pri prehodu v učečo se skupnost predstavlja vodstveni tim, ki ni zgolj orodje za delegiranje nalog, temveč platforma za strateško usmerjanje in spodbujanje sodelovanja. Distribuirano vodenje ne pomeni zgolj delegiranja, temveč zahteva sistematično preoblikovanje organizacijske kulture. Strateško razporejena odgovornost krepi pripadnost učiteljev skupni viziji in ciljem, kar spodbuja kulturo kolektivne odgovornosti za kakovost poučevanja. Avtorica zaključuje, da je za uspešno implementacijo distribuiranega vodenja ključno preseganje obstoječih miselnih modelov ter zagotavljanje sistemske podpore ravnateljem in učiteljem. Brez ustreznega strokovnega razvoja in spodbujanja profesionalne avtonomije ta pristop ne more zaživeti v praksi. Čeprav se distribuirano vodenje pogosto interpretira kot zmanjšanje vloge ravnatelja, avtorica poudarja, da temu ni tako. Ravnatelj pridobi vlogo arhitekta organizacijskega razvoja, ki s strateškimi odločitvami omogoča strukturirano sodelovanje med vsemi deležniki. Ta model omogoča šolam večjo prilagodljivost in učiteljem prostor za profesionalni razvoj ter soustvarjanje kakovostnih izobraževalnih praks.

O primeru gradnje učeče se skupnosti na šoli piše tudi Ines Piljić (Piljić, 2018). V teoretičnem delu povzema šest dimenzij učeče se skupnosti:

1. skupne vrednote, prepričanja in vizija šole
2. distribuirano vodenje
3. podporni strukturni pogoji
4. podporni odnosi
5. sodelovalno učenje, katerega namen sta odzivanje na potrebe učencev in večja učinkovitost učiteljev

6. delitev učiteljskih praks, katere namen je pridobivanje povratnih informacij sodelavcev

Navaja, da so skupne vrednote, prepričanja in vizija šole osrednja in najpomembnejša značilnost učeče se skupnosti, kar je pokazala tudi raziskava na njihovi šoli. Tem dimenzijam želimo slediti tudi v projektni skupini IP 5.0 na naši šoli.

2.2 KOLEGIALNE HOSPITACIJE

V strokovni monografiji, izdani na ZRSŠ, z naslovom »Opazovati, povezovati, sodelovati, učiti se drug od drugega – Pomen kolegialnih hospitacij, mreženj in delovanja projektnih timov za razvojno delovanje vrtca in šole« (Bone in Mršnik, 2022) avtorji obravnavajo vlogo kolegialnih hospitacij kot ključnega mehanizma za profesionalni razvoj učiteljev in izboljšanje kakovosti poučevanja. Kolegialne hospitacije so predstavljene kot strukturiran proces opazovanja in evalvacije, kjer učitelji opazujejo pouk svojih kolegov, analizirajo didaktične pristope in izmenjujejo povratne informacije. Raziskava temelji na podatkih, zbranih v okviru nacionalnih projektov OBJEM in NA-MA POTI, pri čemer so bile kolegialne hospitacije sistematično implementirane v številnih slovenskih šolah in vrtcih. Analiza je pokazala, da učitelji, ki so vključeni v ta proces, razvijajo višjo stopnjo refleksije o svojem poučevanju, so bolj odprti za eksperimentiranje z novimi pristopi in lažje prepoznajo priložnosti za izboljšave.

Osrednji del prispevka predstavlja opis strukture kolegialnih hospitacij. Postopek vključuje tri ključne faze:

1. pripravo na hospitacijo, na kateri učitelji določijo cilje opazovanja
2. opazovanje pouka, ki poteka po vnaprej določenih kriterijih
3. refleksijo oz. evalvacijo, kjer udeleženci analizirajo opažanja in podajajo povratne informacije

Pomemben poudarek je na zagotavljanju varnega in podpornega okolja, kjer se učitelji počutijo motivirani za izboljšanje svoje prakse brez strahu pred negativnimi ocenami. Avtorji prav tako opozarjajo na izzive pri implementaciji kolegialnih hospitacij, med katerimi so predvsem pomanjkanje časa, začetni odpor učiteljev in potreba po sistemski podpori s strani vodstva šole. Ključni dejavniki uspeha vključujejo jasno definiran protokol hospitacij, kulturo zaupanja v kolektivu ter ustrezno podporo ravnateljev. Rezultati raziskave potrjujejo, da kolegialne hospitacije ne vplivajo le na posamezne učitelje, temveč prispevajo k širši profesionalni kulturi v šoli. Opazovanje pouka kolegov omogoča širjenje

dobrih praks, večjo povezanost med učitelji in sistematično izboljševanje pedagoških strategij. Avtorji zaključujejo, da bi morale šole kolegialne hospitacije integrirati kot redno prakso in jih dopolnjevati z mreženjem ter delovanjem strokovnih timov, saj gre za enega najpomembnejših dejavnikov profesionalnega razvoja učiteljev in trajnostnega izboljšanja kakovosti poučevanja.

Avtorica Fanika Strojín (Strojín, 2020) obravnava kolegialne hospitacije kot metodo profesionalnega razvoja učiteljev, ki temelji na sodelovanju, refleksiji in izmenjavi izkušenj. Iz raziskave vpeljevanja kolegialnih hospitacij na njihovi šoli, ki so potekale po protokolu načrtovanja, izvajanja in refleksije, je ugotovila, da učitelji pri kolegialnih hospitacijah pridobijo poglobljeno razumevanje učnega procesa, prepoznajo priložnosti za izboljšanje in razvijajo zmožnost refleksivne prakse. Avtorica navaja, da so učitelji cenili možnost neposrednega vpogleda v delo svojih kolegov, saj so s tem pridobili konkretne ideje za izboljšanje lastnega poučevanja. Prav tako so hospitacije krepile medpredmetno povezovanje in profesionalne odnose znotraj kolektiva. Med ključnimi izzivi pri izvajanju kolegialnih hospitacij avtorica izpostavlja začetni odpor učiteljev, pomanjkanje časa in potrebo po jasnih protokolih za učinkovito izvedbo. Kljub temu ugotavlja, da so učitelji, ki so sodelovali v procesu, poročali o pozitivnih izkušnjah in večji samozavesti pri uvajanju novih pristopov v poučevanje. Avtorica zaključuje, da kolegialne hospitacije predstavljajo dragoceno orodje profesionalnega razvoja, ki omogoča stalno učenje in izboljševanje pedagoške prakse.

Tudi raziskava o stališčih učiteljev do hospitacij, v kateri je sodelovalo 73 učiteljev iz osnovnih in srednjih šol (Lemut Bajec, 2024), je pokazala, da učitelji na splošno gojijo pozitivna stališča do kolegialnih in ravnateljevih hospitacij, saj jih prepoznavajo kot pomemben dejavnik profesionalne rasti in izboljševanja pedagoške prakse. Pričakujejo predvsem konstruktivne povratne informacije, ki jim pomagajo pri samorefleksiji ter jih opolnomočijo za nadaljnje delo. Kljub temu hospitacije pogosto povezujejo tudi z nadzorom, birokracijo in stresom, a se odnos do njih z leti poučevanja izboljšuje. Učitelji kolegialne hospitacije doživljajo kot uporabnejše od ravnateljevih, čeprav izražajo dvom o morebitni pristranskosti pri opazovanju kolega.

V kolikor se na šoli zgradi učeča se skupnost z veliko mero zaupanja, so hospitacije načrtovane po protokolu in učitelji ozavešajo, kaj pri kolegialni hospitaciji opazujemo, se morebitna pristranskost lahko zmanjša ali celo izniči.

2.3 RAZISKOVALNA METODOLOGIJA

Na šoli smo ob koncu prvega ocenjevalnega obdobja v drugem letu projekta izvedli raziskavo o pomenu kolegialnih hospitacij na gradnjo učeče se skupnosti med učitelji, ki so vključeni v projekt Inovativna pedagogika 5.0, saj smo v šolski razvojni skupini ugotovili, da so učitelji samoiniciativno pričeli vabiti na kolegialne hospitacije, kar se v prvem letu projekta in na začetku drugega ni dogajalo. Pripravili smo spletni anketni vprašalnik v orodju 1ka, s pomočjo katerega smo pridobili vpogled v to, kako učitelji, vključeni v projekt, doživljajo kolegialne hospitacije, kakšne prednosti jim prinašajo ter kateri dejavniki so ključni za njihovo uspešno izvedbo. K reševanju anketnega vprašalnika so bili na srečanju projektne skupine povabljeni vsi sodelujoči učitelji. Z aplikacijo Mentimeter smo pridobili oblaka ključnih besed, s katerima so učitelji opredelili najpomembnejše dejavnike za izvedbo kolegialne hospitacije in kaj zanje pomeni izraz učeča se skupnost. Z analizo razgovorov po hospitacijah in evalvacijah učnih ur smo podatke pridobili tudi s kvalitativno raziskavo.

Na naši šoli je v šolskem letu 2024/2025 zaposlenih 41 strokovnih delavcev, v projekt Inovativna pedagogika 5.0 je vključenih 17 strokovnih delavcev in ravnateljica. Imenovan imamo šolski razvojni tim, ki skupaj z drugimi vključenimi tvori projektno skupino. Projekt poteka drugo leto, kot šola pa smo sodelovali že v dveh projektih s področja uvajanja informacijsko-komunikacijske tehnologije oz. razvijanja digitalnih kompetenc, in sicer E-šolstvo in Inovativna učna okolja. Sodelovali smo še v nekaterih drugih projektih, a ne v projektih, ki so načrtno uvajali kolegialne hospitacije. V projektu Inovativna pedagogika 5.0 pa je velik poudarek na izvajanju kolegialnih hospitacij, ki so eno izmed orodij gradnje učeče se skupnosti. Razvojna skupina projekta IP 5.0 Izvedbeni kurikulum je pripravila protokol izvajanja kolegialnih hospitacij, ki poteka v treh korakih:

1. priprava na kolegialno hospitacijo (izvajalci na kratko predstavijo cilje in dejavnosti ure ter pričakuje dokaze)
2. izvedba hospitacije (opazovanje ure s poudarkom na razvijanju izbrane digitalne kompetence oz. področja razvijanja temeljnih znanj računalništva in informatike)
3. refleksija izkušenj in ozaveščanje stališč o hospitacijah (lastna refleksija, moderator vodi razgovor med izvajalcem in opazovalci po vnaprej pripravljeni predlogi)

V drugi polovici šolskega leta 2023/2024 smo pričeli z izvajanjem kolegialnih hospitacij s področja uvajanja digitalnih kompetenc pri pouku, v šolskem letu 2024/2025 pa tudi s področja uvajanja temeljnih znanj računalništva in informatike (RIN). Odločili smo se, da bomo pričeli z delom po pripravljenem protokolu in obrazcem za opazovanje pouka, kar

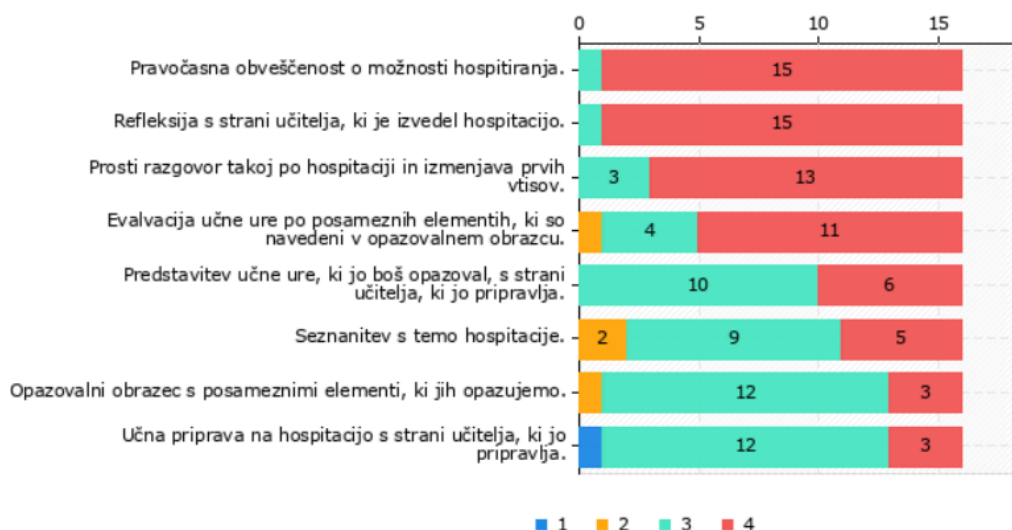
je bila za sodelavce v projektni skupini novost. Izvedli smo več kolegialnih hospitacij, na katere smo se pripravili in jih po koncu tudi evalvirali. Vodene razgovore sta opravljali ravnateljica in koordinatorica. Po razgovorih z učitelji smo ugotovili, da je bilo fokusno opazovanje točno določenih elementov pouka zahtevno in da se moramo tega naučiti.

3 REZULTATI

Anketni vprašalnik je v celoti izpolnilo 16 učiteljev iz projektne skupine IP 5.0. Sedem učiteljev poučuje že več kot 20 let, trije do 20 let, štirje do 10 let in dva do pet let. Večina jih vso delovno dobo v vzgoji in izobraževanju poučuje na naši šoli. Dve tretjini sodelujočih sta pred vključitvijo v projekt IP 5.0 že sodelovali v enem izmed prejšnjih projektov s področja razvijanja digitalnih kompetenc, tretjina se je takšnemu projektu priključila prvič. Med razlogi za vključitev v projekt so izstopali želja po novem znanju s področja digitalnih kompetenc in temeljnih znanj RIN, dobre izkušnje iz prejšnjih podobnih projektov, nujnost naučiti učence kompetenc, ki jih bodo potrebovali v poklicnem in zasebnem življenju, ter želja po lastnem napredku.

Kolegialnih hospitacij se je do raziskave udeležilo 93 % sodelujočih učiteljev v projektu, izvedla pa jih je že nekaj več kot polovica sodelujočih učiteljev. Vsi učitelji, ki so odgovorili, da hospitacije še niso izvedli, so zapisali, da jo še nameravajo, nekateri tudi več. Hospitacije ne namerava izvesti le en sodelujoči, saj ne poučuje v razredu.

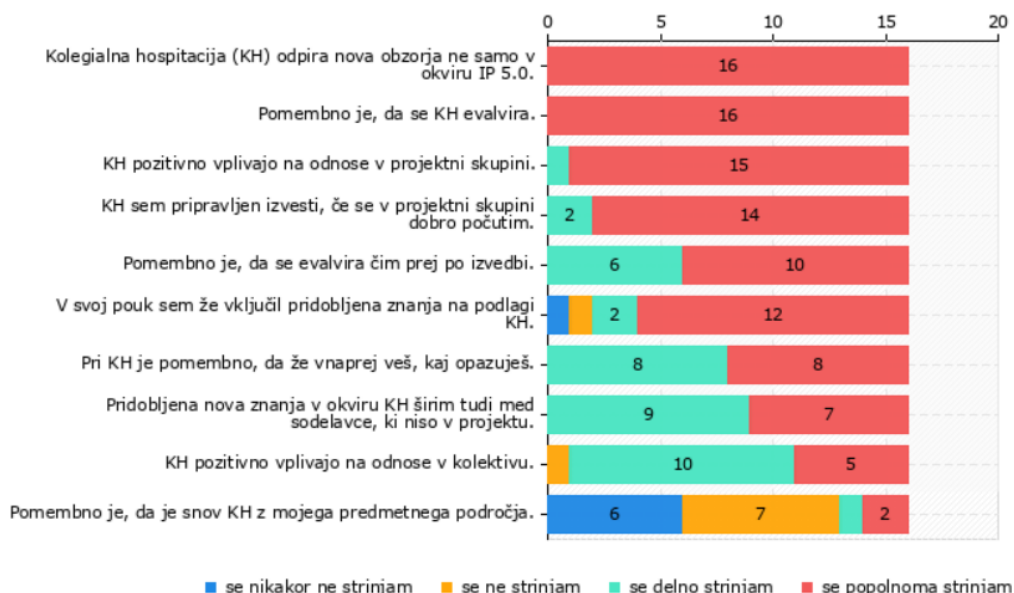
Kolegialne hospitacije izvajamo po predpisanem protokolu, učitelji so ovrednotili pomen posameznega koraka tako, da je 1 nepomemben korak, 4 pa zelo pomemben korak (graf 1). Najpomembnejši koraki so pravočasna obveščenost o možnosti hospitiranja, refleksija s strani učitelja, ki je izvedel hospitacijo, razgovor takoj po hospitaciji in izmenjava prvih vtisov ter evalvacija učne ure. Pomembni, a ne najpomembnejši so se izkazali koraki pred izvedbo hospitacije, tema in predstavitev opazovane ure, učna priprava ter opazovalni obrazec med samo hospitacijo.



Graf 1: Pomembnost korakov protokola za izvedbo kolegialne hospitacije

Po izvedbi učne ure v okviru kolegialnih hospitacij izvajamo evalvacijo, ki jo ob uporabi pripravljenega opazovalnega obrazca vodita ravnateljica ali koordinatorica. Evalvacija temelji na metodi vodenega pogovora, kjer v varnem in zaupljivem vzdušju sodelujoči učitelji izmenjajo opažanja, poudarijo elemente spremljanja in razvijanja digitalne kompetence ter oblikujejo močno vprašanje, namenjeno izvajalcu ure kot izhodišče za nadaljnji strokovni razmislek in napredek. Ravnateljica ob tem spodbuja vsakega udeleženca, da razmisli, kaj iz opaženega lahko prenese v svojo pedagoško prakso. Tak pristop omogoča strokovno rast vseh vpletenih in krepi kulturo sodelovanja med učitelji v projektni skupini.

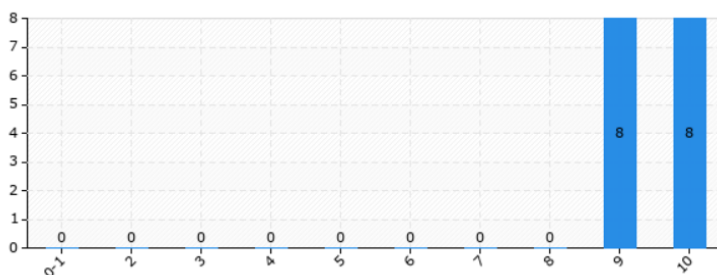
Rezultati ankete (graf 2) so pokazali, da kolegialne hospitacije, ki smo jih uvedli v projektni skupini projekta IP 5.0, odpirajo nova obzorja tudi izven okvira projekta. Učiteljem se zdi zelo pomembno, da se hospitacija evalvira in da hospitacije pozitivno vplivajo na odnose v projektni skupini, kar posledično tudi pomeni, da so jo učitelji sploh pripravljeni izvesti. Tri četrtine sodelujočih je v svoj pouk že vključilo nova znanja, ki so jih pridobili med opazovanjem na hospitaciji. Izpostavimo lahko še podatek, da se večina učiteljev ne strinja s trditvijo, da je pomembno, da je snov kolegialne hospitacije z lastnega predmetnega področja. Slaba polovica sodelujočih že širi pridobljena znanja tudi med sodelavce, ki niso vključeni v projekt, rezultati pa kažejo, da kolegialne hospitacije še nimajo večjega vpliva na siceršnje odnose v celotnem kolektivu.



Graf 2: Pomembnost in vpliv kolegialnih hospitacij na delo učiteljev v projektu in kolektivu

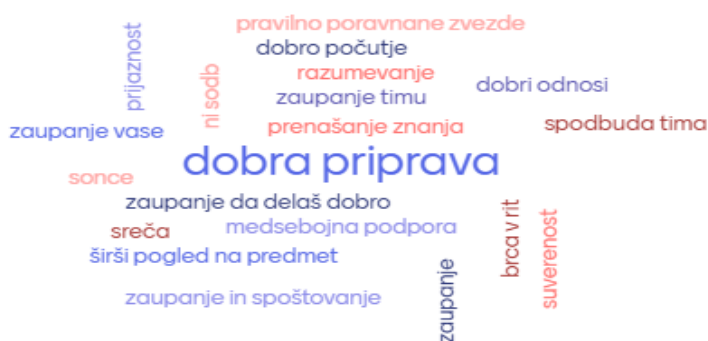
V opisnih odgovorih na vprašanje, katere so največje bojazni pred izvedbo kolegialne hospitacije, so učitelji izpostavili strah, da bo med uro šlo kaj narobe, predvsem s tehnologijo, trema, nezanimiva tema oz. neuspešna ura, strah pred kritiko kolegov, občutek nadzora in previsoka pričakovanja drugih, da moraš za hospitacijo pripraviti nekaj zelo posebnega. Ob bojznih so učitelji zapisali, da so bile številne odveč, da vemo, da so za uspešno učno uro pomembni številni dejavniki, da ne gre vedno po načrtih, da so do kolegov, ki so prišli na hospitacijo, čutili veliko spoštovanje, predvsem pa so izpostavili še, da če je med učitelji zaupanje, da je vse lažje. Te ugotovitve lahko povežemo tudi s podatki, ki smo jih pridobili iz kvalitativne analize, kjer so se učitelji v okviru razgovorov na evalvacijah dotaknili podobnih tematik, kot so strahovi in skrbi pred neuspehom ali kritiko. Tako kot v anketi so učitelji v razgovorih izpostavili pomen spoštovanja med kolegi in dejstvo, da so za uspeh učne ure pomembni številni dejavniki, ki pogosto presegajo le izvedbo same ure.

Da je zaupanje v projektni skupini res zelo pomemben dejavnik, sta v raziskavi pokazali tudi vprašanji o pomembnosti zaupanja. V anketnem vprašalniku so učitelji na drsniku od 1 do 10 označili, kako pomembno se jim zdi zaupanje med sodelavci, da so sploh pripravljeni izvesti kolegialno hospitacijo. Graf 3 pokaže, da so prav vsi sodelujoči ocenili zaupanje kot pomembno, saj so označili stopnji 9 in 10.



Graf 3: Pomembnost zaupanja med kolegi v projektni skupini

Rezultate iz anketnega vprašalnika je potrdil tudi besedni oblak (slika 1), ki smo ga pridobili z aplikacijo Mentimeter, kamor so učitelji zapisali tri besede oz. besedne zveze, ki so pomembne, da so pripravljeni izvesti kolegialno hospitacijo. Najbolj izpostavljene besede so dobra priprava, ki predstavlja temelj uspešne izvedbe ure in refleksije, in besede, povezane z zaupanjem – zaupanje vase, zaupanje timu, zaupanje in spoštovanje, kar kaže na varno učno okolje, v katerem se učitelji počutijo sprejete in slišane. Pomembna so tudi čustva in odnosi, kot so spodbuda tima, medsebojna podpora, razumevanje, dobro počutje, prijaznost, kar prispeva k ustvarjanju pozitivne klime. Prisotna je tudi refleksija o strokovnem razvoju, na kar kažejo izrazi, kot so prenašanje znanja in širši pogled na predmet. Besedni oblak tako ponazarja kompleksnost in bogastvo izkušenj, ki jih kolegialne hospitacije prinašajo učiteljskemu timu.



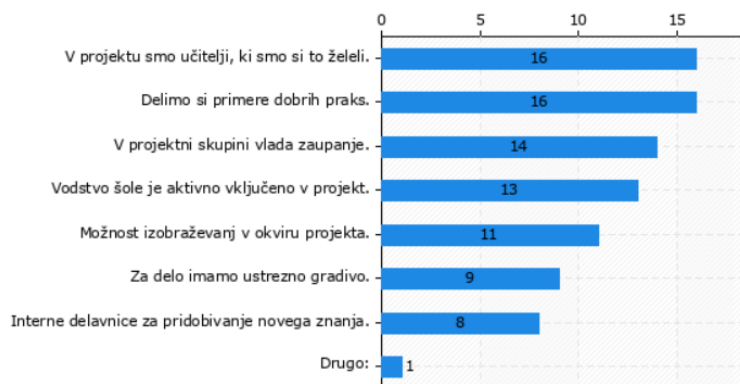
Slika 1: Občutki, ki so pomembni, da se učitelj odloči za izvedbo kolegialne hospitacije

Večina učiteljev je še odgovorila, da so pripravljeni izvesti kolegialne hospitacije tudi po koncu projekta IP 5.0.

Učitelji so opisno odgovorili še na vprašanje, kaj osebno so jim dale kolegialne hospitacije tako z vidika izvajalca kot z vidika opazovalca. Pri tem so največkrat izpostavili:

- da so pridobili več samozavesti in povratnih informacij, da delajo dobro in da so na pravi poti
- dober občutek, da sodelavci želijo določene stvari, ki jih vidijo na hospitaciji, prenesti v svoj pouk
- da se je pričela načrtovana ali spontana strokovna debata o učnih urah, evalvaciji, kaj in kako je komu kaj uspelo, s tem pa graditev strokovne učeče se skupnosti
- širitev obzorij tudi z drugih predmetnih področij, kar omogoča tudi širši pogled na lastne ure pouka
- sodelovanje z drugimi sodelavci, ki niso iz ožjega kroga, in s tem iskanje novih poti za sodelovanje

Tudi pri teh odgovorih je bilo izpostavljeno zaupanje znotraj projektne skupine, kar kaže, da so učitelji projektno skupino začeli doživljati kot učečo se skupnost, ki daje nove priložnosti. Pri tem so izpostavili, da smo v projektni skupini učitelji, ki smo si to želeli, da si delimo primere dobrih praks in da med nami vlada zaupanje. Učitelji so morali izbrati trditve, ki po njihovem mnenju najbolj vplivajo na gradnjo učeče se skupnosti na naši šoli (graf 4).



Graf 4: Vpliv dejavnikov na gradnjo naše učeče se skupnosti

Tudi te rezultate ankete je potrdil oblak besed (slika 2), kamor so učitelji zapisali tri besede ali besedne zveze, ki zanje pomenijo učeča se skupnost.



Slika 2: Kaj je za učitelje učeča se skupnost

Najpogostejše izbrani vplivi dejavnikov na gradnjo učeče se skupnosti kažejo torej visoko stopnjo notranje motivacije in kulturo odprte izmenjave znanja znotraj projektne skupine. Besedni oblak pa ponuja vpogled v kakovostne zaznave in občutke učiteljev. Najbolj izpostavljene besede, kot so sodelovanje, zaupanje, kolegialne hospitacije, skupnost, skupinsko učenje, kažejo na močno poudarjeno timsko dinamiko in vrednote medsebojnega učenja. Pogoste so tudi besede, ki izražajo čustveni in razvojni vidik: sreča, sonce, novi izzivi, spodbuda, kar nakazuje, da učitelji projekt doživljajo kot pozitivno in spodbudno izkušnjo. Zanimivo je tudi poudarjanje konceptov, kot so učenje drug od drugega, prenos dobrih idej, učenje z zgledom in izmenjava izkušenj, kar potrjuje močan profesionalni učni okvir projekta.

Oba prikaza skupaj kažeta na visoko stopnjo notranje motivacije, občutek pripadnosti in kulturo zaupanja, ki omogočajo uspešno izvajanje kolegialnih hospitacij, strokovni razvoj učiteljev in gradnjo učeče se skupnosti. Učitelji cenijo možnost sodelovanja, medsebojnega učenja in podpore tako med kolegi kot s strani vodstva. Projekt IP 5.0 očitno ustvarja prostor za profesionalno rast, inovacije in skupno refleksijo, kar je temelj uspešnega šolskega razvoja.

4 ZAKLJUČEK

Raziskava o vplivu gradnje učeče se skupnosti z uvajanjem kolegialnih hospitacij v okviru projekta Inovativna pedagogika 5.0 na naši šoli je potrdila rezultate različnih študij in raziskav s področja gradnje učeče se skupnosti in kolegialnih hospitacij, ki so navedene v teoretičnem delu članka, da distribuirano vodenje, pri katerem učitelji aktivno prevzemajo vloge v procesih odločanja in izboljševanja prakse, in po protokolu načrtovane kolegialne hospitacije omogočajo prehod od skupine posameznikov k sodelovalni kulturi in nato k učeči se skupnosti. Rezultati kažejo, da so kolegialne hospitacije pomembno vplivale k oblikovanju učeče se skupnosti in na delo učiteljev, ki sodelujejo v projektni skupini. Podatki na naši šoli kažejo, da je v projektni skupini več učiteljev z več leti delovne dobe. Ti učitelji so bili tudi med prvimi, ki so pričeli z izvajanjem kolegialnih hospitacij.

Ker je ključni element pri distribuiranem vodenju aktivna vloga ravnatelja in vodstveni tim, ki usmerja in spodbuja sodelovanje, je tudi na naši šoli vodstveni tim del šolskega razvojnega tima, ki strateško usmerja in spodbuja sodelovanje, ter se udeležuje vseh kolegialnih hospitacij, priprav nanje in evalvacij. Tako se je vodstveni tim v projektni skupini na naši šoli odmaknil od delegiranja nalog h gradnji učeče se skupnosti, kar je možno le v primeru, da se učitelji počutijo varne in zaupajo. Da je zaupanje visoka vrednota in pomemben element pri gradnji učeče se skupnosti na naši šoli, so pokazali tudi rezultati ankete.

V prispevku pa ne moremo ne potrditi in ne ovreči rezultatov analize, ki so bili predstavljeni v strokovni monografiji ZRSS Pomen kolegialnih hospitacij, mreženj in delovanja projektnih timov za razvojno delovanje vrtca in šole (Bone in Mršnik, 2022), da učitelji, ki so vključeni v proces implementiranja kolegialnih hospitacij v šole in vrtce, razvijajo višjo stopnjo refleksije o svojem poučevanju, so bolj odprti za eksperimentiranje z novimi pristopi in lažje prepoznajo priložnosti za izboljšave, saj raziskava ni bila izvedena s kontrolno skupino učiteljev, ki na naši šoli niso vključeni v projekt IP 5.0. Ta raziskava predstavlja izziv po koncu projekta IP 5.0.

Iz odgovorov lahko strnemo, da sta bila med učitelji naše projektne skupine na začetku prisotna strah pred kritiko in trema, a da z gradnjo zaupanja pridobivajo na samozavesti, v svoje delo vključujejo nova znanja tudi z drugih predmetnih področij, širijo krog sodelavcev in sodelujejo v strokovnih debatah. Tako tudi naša učeča se skupnost sledi šestim dimenzijam učeče se skupnosti, saj je raziskava pokazala, da so v projektni skupini učitelji, ki so se za to odločili sami, ker vidijo pomen uvajanja digitalnih kompetenc in temeljnih znanj RIN v pouk, projekt IP 5.0 je pripravil strukturne pogoje, sledimo

distribuiranemu vodenju, gradijo se podporni odnosi in v učeči se skupnosti si s pomočjo kolegičnih hospitacij delimo dobre učiteljske prakse.

Raziskava je izvedena le na vzorcu učiteljev, ki sodelujejo v projektu IP 5.0, z rezultati pa lahko dokažemo, da je možno narediti velike premike v profesionalnem razvoju učiteljev in odnosom do kolegičnih hospitacij tudi z delom kolektiva, ki si želi sprememb, novih znanj in je pripravljen deliti dobre prakse med seboj. Izziv, ki ostaja, pa je, da bi se ti učinki prenesli tudi na učitelje, ki ne želijo sodelovati v projektu, saj rezultati kažejo, da kolegične hospitacije še nimajo večjega vpliva na celoten kolektiv. Hkrati pa se moramo zavedati, da neposreden prenos modela med ostale učitelje v kolektivu z direktivo ni možen, saj se je tudi zaupanje med člani v projektni skupini razvijalo počasi, s pomočjo protokola, ki nam je bil ponujen v okviru projekta IP 5.0 in smo ga uporabili.

Kot ključen izziv se torej kaže vprašanje, kako uspešne prakse in izkušnje učeče se skupnosti projekta IP 5.0 prenesti na celoten kolektiv. Želimo si vzpostavitev stalne učeče se skupnosti znotraj šole, oblikovanje letnega načrta kolegičnih hospitacij ter uvedbo mentorskega sistema, v katerem bodo učitelji, vključeni v projekt, v podporo ostalim članom kolektiva. Metodo vodenega pogovora želimo vključiti tudi v strokovne aktivne. Pomemben korak predstavlja tudi vključevanje spoznanj iz projekta v letne razvojne cilje šole. S tem želimo zagotoviti trajnost učinkov zgrajene učeče se skupnosti v okviru IP 5.0 ter postopno razvijati skupno kulturo učenja, refleksije in sodelovanja v celotnem kolektivu.

LITERATURA

- Bone, J. in Mršnik, S. (2022). *Opazovati, povezovati, sodelovati, učiti se drug od drugega pomen kolegičnih hospitacij, mreženj in delovanja projektnih timov za razvojno delovanje vrtca in šole* (Spletna izd). Zavod RS za šolstvo.
- Lemut Bajec, M. (2024). Stališča učiteljev do hospitacij. *Revija Centra za študij edukacijskih strategij*. <https://doi.org/10.26529/cepsj.1752>
- Piljić, I. (2018). Učiteljski zbor kot učeča se skupnosti: Predstavitev primera dobre prakse. *Vodenje v vzgoji in izobraževanju*, 2016(41), 81–93.
- Sentočnik, S. (2018). Distribuirano vodenje: Podpora izgrajevanju učeče se skupnosti. *Vodenje v vzgoji in izobraževanju* 41, 16(3/2018), 47–59.
- Strojin, F. (2020). Izkušnja kolegične hospitacije. *Razredni pouk*, 22(2), 64–67.
- Vičič Krabonja, M., Kustec, S., Skrbinek, V., Aberšek, B. in Flogie, A. (2024). Innovative Professional Learning Communities and Sustainable Education Practices through Digital Transformation. *Sustainability*, 16(14), 6250. <https://doi.org/10.3390/su16146250>